

käsittelyssä artikkelissa. Tarkastelijan ja tarkasteltavan osat kuitenkin vaihtuvat kutkutavasti Sofija M. Košničarin analyysissä Miloš Crnjanskin 1900-luvun alun matkakertomuksista Tonavan svaabien parissa – nykyisen Baijerin ja Baden-Württembergin alueella.

Kirjan kielitieteellisessä osassa on vain kolme artikkelia, jotka vaivoin asettuvat alaotsikon ”Wechselseitige Beeinflussung deutscher und südslawischer Sprachen“ (Saksan ja eteläslaavilaisten kielten molemminpuolinen vaikutus) alle, eritoten koska artikkelit kuvaavat pelkästään saksan vaikutusta eteläslaaviin. Lisäksi on epäselvää, miksi saksalaista lainasanakerrostumaa kroaatin kielessä käsittelevä Tomislav Krpanin artikkeli on sijoitettu kirjan kulttuuri-osaan.

Kiinnostavin kielitieteellinen artikkeli on Robert Groseljin hieman lyhyeksi jäävä analyysi saksan kielen vaikutuksesta sloveenin syntaksiin 1500-luvun *Otročja Biblijassa*, viisikielisessä teoksessa, joka sisältää muun muassa lyhennelmän Vähästä katekismuksesta. Huomionarvoisia ovat muun muassa Groseljin havainnot saksan

määräisen artikkelin kääntämisestä. *Otročja Biblijan* kieli tarjoaisikin vielä yhden mahdollisen vertailukohdan Agricolan suomelle.

Südslawen und die deutschsprachige Kultur on huolellisesti toimitettu ja varsin tasalaatuinen teos. Kaikki käsiteltävät teemat eivät kuitenkaan taivu artikkelien melko lyhyeen keskipituuteen, mistä paikoin häiritsevän runsas alaviitteiden käyttö kieliin. Lisäksi vain osasta artikkeleita löytyy abstraktia ja väliotsikointia olisi toivonut käytetyn läpi kirjan.

Kaiken kaikkiaan käsillä oleva artikkelikokoelma onnistuu täyttämään vaativan tavoitteen: kansiin on saatu poikkeuksellisen kattava, monipuolinen ja pääosin eheä valitus laajasta teemasta. Toisin kuin usein yhtä kunnianhimoisen artikkelikokoelmien kohdalla *Südslawen und die deutschsprachige Kultur* vastaa otsikkoaan ja onnistuu olemaan enemmän kuin osiensa summa.

Max Wahlström

Naisnäkökulma vankileiriin Angaran varrella

Guzel Jahina: *Suleika avaa silmänsä*. Suom. Kirsti Era. Helsinki: Into, 2016, 456 s. ISBN 978-952-264-640-8

Guzel Jahinan (s. 1977) esikoisromaani *Suleika avaa silmänsä* (Zuleiha otkryvajet glaza) on mielestäni tärkeintä, mitä venäläisestä nykykirjallisuudesta on vuosiin suomennettu. Mahdollisesti se on myös melko lailla tärkeintä, mitä venäläisessä nykykirjallisuudessa on viime vuosien aikana kirjoitettu.

Jahina on kirjoittanut miltei parinkymmenen vuoden ajanjakson kattavan historiallisen romaanin, jossa kuvataan tataarien pakkosiirtoa Siperiaan 1930-luvulla. Romaanin päähenkilö on nuori tataarinainen Suleika, joka teoksen alussa asuu miehensä Murtazan ja Käärmenoidaksi nimittämänsä anopin kanssa tataarikylässä Kazanin kuvernementissä. Suleikan päivät täyttyvät anopin ja miehen palvelemisesta kodinhoidon merkeissä. Romaanin alussa Suleikan mies tapetaan ja Suleika lähetetään muiden kulakiksi tuomittujen kanssa pakkotyöhön Siperiaan, Krasnojarskista satoja kilometrejä pohjoiseen Angara-joen varrelle. Pakkosiirretyt perustavat taigaan asutuksen, joka saa nimekseen Semruk, ja josta vuosien kuluessa kasvaa oikea kylä.

Pakkosiirrettyjen asutusta valvomaan nimitetään komendantti Ignatov, joka on kuljettanut joukon Venäjän halki Angaralle. Ignatov kaipaa aluksi suurempiin tehtäviin, pois syrjäiseltä taigalta, eikä viihdy Semrukissa lainkaan. Vähitellen hänen vastarintansa kuitenkin tuntuu karisevan ja hän tottuu ajatukseen Semrukiin jäämisestä. Ignatov on kaikessa ristiriitaisuudessaan romaanin kiehtovimpia hahmoja. ”Tunteet on annettu ihmiselle sitä varten että hän hehkuisi. Jos ei ole tunteita, vaan ne ovat kadonneet, onkoärkeä takertua sammuneisiin hiiliin?” (s. 84) Ignatov pohtii romaanin alkupuolella. Hänet kuvataan ihmiseksi, joka ei pysty todella kiintymään yhteenkään tapaamistaan naisista. Ignatovin sanoin: ”Vain suuria asioita voi rakastaa: vallankumousta, puoluetta, kotimaata. Mutta naista?” (s. 84). Hänen vähitellen kasvava kiintymyksensä Suleikaan ja yrityksensä kieltää omat inhimillisemmät tunteensa on välillä kuvattu hieman kliseisesti, mutta silti hänen hahmonsaa ei jätä lukijaa rauhaan. Ignatovin kautta Jahina kuvaa ihmisen ailahtelevaa ja sattumanvaraista moraalialia ja omaatuntoa poikkeusoloissa.

Toinen kiinnostava (mies)hahmo romaanissa on mieleltään järkkynyt Kazanin yliopiston lääketieteen professori Volf Leibe, joka tuomitaan

myös pakkotyöhön. Leibe yrittää suojautua ympäröivän todellisuuden tuottamalta kivulta ja elää pääosin omassa todellisuudessaan. Vaikka hän vaikuttaa äärimmäisen hauraalta hahmolta, hänessä riittää voimaa Semrukiin perustettavan sairaalan praktiikan hoitamiseen vanhoilla päivillään.

Jahina on sanonut romaaninsa kuvaavan Suleikan emansipaatiota, kasvamista itsenäiseksi ihmiseksi, jolla on oma tahto ja oma ääni. Tähän tietysti viittaa romaanin nimikin. Jahina on myös käyttänyt romaaninsa eränä lähtökohtina 7-vuotiaana Siperiaan perheensä kanssa karkotetun isoäitinsä elämäntarinaa. Suleikan usko luonnonhenkiin ja perinteisiin kuvataan romaanin alussa tyylikkäästi ja hienovireisesti. Suleikan jatkuva häpeä siitä, miten hän ei onnistu elämään kunniallisen tataarinaisen elämää uusissa oloissa, vaihtuu orastavaan itsevarmuuteen elää ilman perinteiden vaatimuksia. Sitä Jahina ei kuvaa, kuinka vakaumuksellinen neuvostokansalainen hänestä kasvaa tai on kasvamatta. Romaanin alkupuolella Suleikan suhde Neuvostoliittoon kuvataan kartan avulla: ”Maa, jossa Suleika asuu, on suuri. Suuri ja punainen kuin härän veri. Suleika seisoo ison, koko seinän kokoisen kartan edessä. Sille oli levinnyt jättimäinen kirkkaanpunainen läntti, joka muistuttaa tiinetä etanaa: Neuvostoliitto. Hän on jo kerran nähnyt sellaisen etanan Julbašissa, agitaatiojulisteeissa.” (s. 168.) Neuvostoliiton näkeminen suurena etanana on sekä hauska yksityiskohta että kertonee jotain

Suleikan alitajuisesta suhteesta maahansa.

Suleikan tiivis ja suojeleva suhde poikaansa Jusufiin on romaanissa avainasemassa: kun poika lopussa lähtee itsenäistä elämää kohti, Suleikan sydän on murtua, mutta samalla hän on ensimmäistä kertaa elämässään täysin yksin ja täysin itsenäinen. Ignatovin kasvaminen ihmiseksi, joka oppii rakastamaan ja tekemään myös epäitsekäitä tekoja, ja Suleikan kasvaminen itsenäiseksi naiseksi kietoutuvat toisiaan täydentäväksi tarinaksi inhimillisyydestä poikkeusoloissa.

Jahina on tehnyt taustatutkimuksensa huolellisesti ja kuvaa uskottavasti historian tapahtumia ja miljöitä. Hänen kielensä on kaunista ja hiottua, ja sitä on myös Eran suomennos. Kiinnostavimpia ratkaisuja on se, että vaikka dialogia on romaanissa kohtuullisen paljon, etenkin Suleika puhuu vain vähän. Hänen ajatuksensa kirjoitetaan tekstiin auki ilman dialogia. Hänestä välittyy onnistuneesti kuva hiljaisena pienenä naisena, jolla on vahva sisäinen maailma.

Naisnäkökulma pakkosiirtoihin ja etniseen vähemmistöön kuuluvan naisen nostaminen romaanin päähenkilöksi ovat jotain todella uutta ja tervetullutta uudessa venäläisessä kirjallisuudessa. Vaikka kirjan kanteen painettu mahtipontinen julistus ”Parasta venäläistä nykykirjallisuutta” tuntui epäilyttävältä myyntitekstiltä, sen kanssa ei lopulta voi kuin olla samaa mieltä.

Anni Lappela

Lännettymisen innossa Venäjää vastaan

Alpo Rusi: *Yhdessä vai erikseen. Suomen ja Ruotsin turvallisuuspolitiikka tienhaarassa.* Docendo 2016, 217 sivua. ISBN 978-952-291-282-4

Tämän kirjan lukeminen on hämmentävä kokemus. Rusin sanoma selittyy menneiden vuosien tapahtumilla. Hän joutui aiheettomiin vakoiulusyitteisiin DDR:n hyväksi ja riippui vuosikausia löyhässä hirressä. Sittemmin hän on kirjoittamalla puhdistanut mainettaan ja pyrkinyt paljastamaan syyttäjänsä. Kaiken pahan alku on Venäjä ja sen avustajat.

Jälleen Rusilla on selvä sanoma. Suomen on siirryttävä lännen leiriin ja Naton jäseneksi mahdollisimman pian, koska Venäjä voi ottaa meidät haltuunsa kuten Krimin.

Rusi pitää Venäjää pahan valtakuntana, jonka ilkeyksistä Suomi on kärsinyt siitä asti, kun

se Haminan rauhassa irrotettiin ruotsalaisesta onnelasta. Rusin tavoitteena on edistää Suomen lännettymistä ja Nato-jäsenyyttä, joka hänen mielestään tapahtuisi parhaiten liittymällä yhtä aikaa Ruotsin kanssa. Siksi Suomen olisi oltava Ruotsin kanssa mahdollisimman läheisessä yhteistyössä.

Kirjoittajalta on jäänyt huomaamatta, että Suomesta kehittyi valtio juuri Venäjän turvin, ja Venäjän suojeleuksessa Suomi eli historiansa pisimmän rauhankauden. Näin ei olisi käynyt Ruotsin yhteydessä. Useassa kohdin Rusi anakronistisesti vertaa Suomen valloitusta 1808-1809 Krimin valtaukseseen 2014.

Venäjän lisäksi kirjoittajan vihan kohteena ovat SDP ja sen poliitikot Kalevi Sorsasta alkaen. Samaan joukkoon kuuluvat myös Venäjällä toimineet suomalaiset diplomaatit. Ikävänä piirteenä on pidettävä, että monet nykyään